

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. kovo 10 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės, Birutės Janavičiūtės (kolegijos pirmininkė, pranešėja) ir Donato Šemo, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo A. Ž. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2020 m. balandžio 23 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės A. Ž. ieškinį atsakovui V. K. dėl naudojimosi nekilnojamoju daiktu tvarkos pakeitimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių bylinėjimosi išlaidų paskirstymą šalims tuo atveju, kai byla nutraukta teismui patvirtinus šalių sudarytą taikos sutartį, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė A. Ž. ieškiniu teismo prašė pakeisti anksčiau sutartimis nustatytą gyvenamojo namo naudojimosi tvarką ir priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Teisme buvo gauta ieškovės A. Ž. ir atsakovo V. K. pasirašyta taikos sutartis. Ginčo šalys prašė sudarytą taikos sutartį patvirtinti, ieškovei grąžinti 75 procentus sumokėto žyminio mokesčio, taip pat paskirstyti jų patirtas bylinėjimosi išlaidas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2020 m. vasario 3 d. nutartimi patvirtino ieškovo ir atsakovo sudarytą taikos sutartį, civilinę bylą nutraukė, įpareigojo Valstybinę mokesčių inspekciją prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos grąžinti ieškovei dalį žyminio mokesčio – 56,26 Eur ir valstybės naudai iš ieškovės priteisė dalį procesinių dokumentų siuntimo išlaidų – 6,68 Eur.
5. Teismas nustatė, kad ieškove, be žyminio mokesčio, patyrė 1045,83 Eur bylinėjimosi išlaidas (teisei pagalbai apmokėti, kadastrinių duomenų bylai parengti, kt.). Atsakovui buvo teikiama valstybės garantuojama teisinė pagalba, apmokant 100 proc. bylinėjimosi išlaidų. Civilinėje byloje susidarė 316,29 Eur išlaidos valstybei už atsakovui teiktą antrinę teisinę pagalbą.
6. Teismas, pasisakydamas dėl šalių turėtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, pažymėjo, kad dėl visų byloje pareikštų reikalavimų ginčo šalys sudarė taikos sutartį. Tokį šalių elgesį, kai jos derėjosi, gera valia išsprendė kilusį ginčą ir sudarė taikos sutartį, taip nedidindamos bylinėjimosi išlaidų sumos, siekdamos greito ir ekonomiško civilinės bylos išnagrinėjimo, teismas laikė sąžiningu ir tinkamu. Teismas, atsižvelgdamas į nurodytą šalių elgesį, pasiekto taikos susitarimo sąlygas, ginčo pobūdį ir mastą, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 96 straipsnio 5 dalimi bei protingumo, ištisimo ir sąžiningumo principais, padarė išvadą, jog ieškovės patirtų bylinėjimosi išlaidų ir valstybės patirtų antrinės teisinės pagalbos (suteiktos atsakovui) išlaidų atlyginimas nagrinėjamoje civilinėje byloje nepriteistas.
7. Teismas nustatė, kad byloje susidarė 13,36 Eur išlaidos, susijusios su procesinių dokumentų siuntimu, todėl pusę nurodytų išlaidų sumos (t. y. 6,68 Eur) valstybės naudai priteisė iš ieškovės, o likusias dalies iš atsakovo nepriteisė, nes jam buvo suteikta valstybės garantuojama teisinė pagalba.
8. Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs ieškovės atskirąjį skundą, 2020 m. balandžio 23 d. nutartimi Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 3 d. nutartį paliko nepakeistą.
9. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad pirmosios instancijos teismui buvo pateikta šalių sudaryta taikos sutartis, kuri, be kita ko, šalims geruoju neišsprendus bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimo, šis klausimas buvo paliktas spręsti teismui. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad tokiu atveju šalių turėtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas turi būti sprendžiamas pagal bendrąsias šių išlaidų paskirstymo taisykles, visų pirma – pagal taisykles, kurios nustato bylinėjimosi išlaidų paskirstymą, kai byla baigiama neprimant teismo sprendimo dėl ginčo esmės, t. y. pagal **CPK 94 straipsnio** 1 dalį.
10. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs šalių teismui pateiktų procesinių dokumentų ir skundžiamos nutarties turinį, nurodė, kad neturi pagrindo sutikti su ieškovės pozicija, jog pirmosios instancijos teismas, nusprendęs nepriteisti nei ieškovei, nei valstybei (už atsakovui suteiktą antrinę teisinę pagalbą) jų turėtų bylinėjimosi išlaidų, netinkamai įvertino šalių procesinį elgesį ar netinkamai taikė civilinio proceso teisės normas, reglamentuojančias bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Pirmosios instancijos teismas bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą išsprendė, įvertinęs šalių elgesį bylos nagrinėjimo metu, pasiekto taikos susitarimo sąlygas bei ginčo pobūdį ir mastą, t. y. tokiu būdu teismas nusprendė, kad abi šalys vienodai kalto dėl susidariusių bylinėjimosi išlaidų.
11. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad ieškove įrodinėja, jog dėl susidariusių bylinėjimosi išlaidų yra kaltas tik atsakovas, tačiau su šiais argumentais nėra pagrindo sutikti. Teismas pažymėjo, kad byloje nėra duomenų apie tai, jog ieškove būtų siekiusi dar ikiteisminėje ginčo stadijoje rasti kompromisą ir su atsakovu susitarti gražiuoju dėl naudojimosi ginčo pastatu tvarkos pakeitimu. Byloje pateiktas 2018 m. spalio 23 d. pranešimas atsakovui, kuriuo buvo reikalaujama per penkias dienas nuo šio pranešimo gavimo dienos atsisakyti ginčo pastato rėšyje esančią R-3 patalpą. Apie šio pranešimo tinkamą įteikimą atsakovui byloje nėra duomenų. Pagal taikos sutartį nurodyta patalpa R-3 atiteko atsakovui, todėl negalima daryti išvados, kad sudarytų šalių kompromisiniu susitarimu būtų visiškai pasiektas ieškiniu pageidautas rezultatas. Įvertinęs nustatytą aplinkybių visumą, apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad nėra pagrindo daryti išvadą, jog dėl teismo proceso ir ieškovės susidariusių bylinėjimosi išlaidų yra kaltas išimtinai tik atsakovas. Netinkamą atsakovo procesinį elgesį patvirtinančių aplinkybių bylos nagrinėjimo metu nenustatyta.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

12. Kasacinį skundą ieškove prašo panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 3 d. nutarties dalį, kuria buvo atsisakyta paskirstyti bylinėjimosi išlaidas, ir Kauno apygardos teismo 2020 m. balandžio 23 d. nutartį bei priimti naują sprendimą – paskirstyti bylinėjimosi išlaidas **CPK** nustatyta tvarka. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 12.1. Sudarydamas taikos sutartį, šalys joje susitarė, kad bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą palieka spręsti teismui, nes nepasiekė kompromisinio sutarimo šiuo klausimu. Pirmosios instancijos teismas bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimo apskritai nesprendė, o apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nekonstatavo tokios nutarties neteisėtumo. Teismas, konstatuodami, kad taikos sutarties sąlyga palikti bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą spręsti teismui reikšia šalių atsisakymą nuo bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo nenustatant išlaidų paskirstymo tvarkos, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimo 2019 m. spalio 2 d. nutartyje civilinėje byloje **Nr. 3K-3-274-1075/2019**, jog tokia sąlyga reikšia susitarimą, kad bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas būtų sprendžiamas **CPK** nustatyta tvarka, o ne atsisakymą nuo tokių išlaidų paskirstymo. Atsižvelgiant į šį išaiškinimą, teismams nebuvo teisingo pagrindo taikyti išimtį įtvirtintą **CPK 94 straipsnio** 2 dalyje, kurioje nustatyta, kad jei šalys, sudarydamos taikos sutartį, nenustatė bylinėjimosi išlaidų paskirstymo tvarkos, teismas bylinėjimosi išlaidų proceso šalims nepaskirsto.
 - 12.2. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad nėra pagrindo daryti išvadą, jog dėl teismo proceso ir ieškovės susidariusių bylinėjimosi išlaidų yra kaltas išimtinai tik atsakovas. Atsakovui elgiantis geranoriškai ir kooperuojantis, šalims nebūtų reikėję ginčo spręsti teismui būdu, tačiau po žodinių ieškovės kreipimųsi į šią situaciją spresti taikiai nesutiko. Tai rodo, kad ieškove išnaudojo visus būdus ginčą išspręsti ikiteisminė tvarka, tik po to kreipėsi į teismą ir buvo priversta patirti bylinėjimosi išlaidas. Dėl to apeliacinės instancijos teismo argumentas, kad dėl bylinėjimosi išlaidų atsiradimo atsakovo kaltė neįrodyta, yra neologizmas ir prieštaraujantis protingumo, ištisimo ir sąžiningumo principams.
13. Atsiliepimo į kasacinį skundą negauta.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo, kai byla baigiama teismui patvirtinus šalių sudarytą taikos sutartį

14. Ieškove nesutinka su teismų padarytomis išvadomis, kad civilinę bylą baigus neprimant teismo sprendimo dėl ginčo esmės – teismui patvirtinus šalių sudarytą taikos sutartį – nagrinėjamoje byloje patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimas šalims nepriteistas. Ieškovės nuomone, teismas netinkamai taikė proceso teisės normas ir nukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos teismų praktikos, taikytinos sprendžiant analogiškus klausimus.
15. Bendrąsias bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisykles reglamentuoja **CPK 93 straipsnis**. Pagal šio straipsnio 1 dalį, šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą; pagal 4 dalį, teismas gali nukrypti nuo šio straipsnio 1, 2 ir 3 dalyse nustatytų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo taisyklių, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos; šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas. Taigi šiose normose įtvirtinta taisyklė „pralaimėjusi šalis moka“ ir nustatyta išimčių galimybė.
16. **CPK 94** straipsnyje nustatyta, kad tais atvejais, kai byla baigiama neprimant teismo sprendimo dėl ginčo esmės, teismas bylinėjimosi išlaidas paskirsto, atsižvelgdamas į tai, ar šalių procesinis elgesys buvo tinkamas, ir įvertindamas priežastis, dėl kurių susidarė bylinėjimosi išlaidos (1 dalis). Jeigu šalys, sudarydamos taikos sutartį, nenustatė bylinėjimosi išlaidų paskirstymo tvarkos, teismas bylinėjimosi išlaidų proceso šalims nepaskirsto (2 dalis).
17. Kasacinio teismo praktikoje, formuojamoje taikant **CPK 94 straipsnio** nuostatas, išaiškinta, kad, civilinę bylą nutraukus, bylinėjimosi išlaidos paskirstomos remiantis priežasties teorija, lemiamą reikšmę turi ne galutinio teismo sprendimo priėmimas, o procesinis šalių elgesys, įvertinus bylinėjimosi išlaidų susidarymo priežastinę, šalių apdairumą, rūpestingumą atliekant procesinius veiksmus, taip pat ir iškinito padavinį, ir kt. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.1, 6.263 straipsnius kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmas (veikimu ar neveikimu) nepadarėtų kitam asmeniui žalos, tačiau taip pat jis turi vadovautis ir teisingumo bei sąžiningumo principais (**CK 1.5 straipsnis**) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 5 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-214/2014**; 2018 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-36-313/2018**, 21 punktai; 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-19-248/2021**, 25, 26 punktai).
18. Kasacinis teismas taip pat yra išaiškinęs, kad šalies procesinis elgesys – tai jos veiksmas (neveikimas) bylos nagrinėjimo teisme metu. Šalies tinkamo elgesio apibrėžis pateikta **CPK 93** straipsnio 4 dalyje: šalies procesinis elgesys laikomas tinkamu, jeigu ji sąžiningai naudojosi procesinėmis teisėmis ir sąžiningai atliko procesines pareigas. Šalių procesinės teisės ir pareigos išvardytos **CPK 42 straipsnio** 1 dalyje, o šio straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata, kad šalys joms priklausančioms procesinėmis teisėmis privalo naudotis sąžiningai, privalo veikti siekdamas, kad byla būtų išnagrinėta greitai ir teisingai, domėtis nagrinėjamos bylos eiga, pasirūpinti tinkamu atstovavimu, pateikti įrodymus, pranešti teismui apie ketinimą nedalyvauti teismo posėdyje ir nurodyti nedalyvavimo priežastis. Jei šalis šių reikalavimų nesilaiko, jos elgesys gali būti pripažintas piktnaudžiavimu procesinėmis teisėmis (**CPK 95 straipsnio** 1 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 31 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-518-248/2018**, 28 punktai; 2019 m. spalio 2 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-274-1075/2019**, 24 punktai).
19. Nagrinėjamoje byloje nekilo ginčo dėl aplinkybės, kad šalys sudaryta taikos sutartimi perdavė teismui spręsti klausimą dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo. Ieškove kasaciniame skunde nepagrįstai teigia, kad pirmosios instancijos teismas visiškai nesprendė šalių prašymo dėl bylinėjimosi išlaidų paskirstymo. Iš šio teismo priimtos nutarties motyvų matyti, kad teismas šalių elgesį pripažino sąžiningu ir tinkamu, atsižvelgdamas į tai, kad jos derėjosi, gera valia išsprendė kilusį ginčą ir sudarė taikos sutartį, siekdamas greito ir ekonomiško civilinės bylos išnagrinėjimo. Teismas, atsižvelgdamas į nurodytą šalių elgesį, padarė išvadą, kad ieškovės patirtos bylinėjimosi išlaidos ir valstybės patirtos antrinės teisinės pagalbos (suteiktos atsakovui) išlaidos nagrinėjamoje civilinėje byloje nėra atlyginamos.
20. Ieškovei nesutinkant su pirmosios instancijos teismo išvada ir teigiant, kad dėl susidariusių bylinėjimosi išlaidų yra kaltas tik atsakovas, todėl jų atlyginimas jai iš atsakovo turėjo būti priteistas, apeliacinės instancijos teismas pasisakė

Šiuo klausimu. Įvertinęs nustatytų aplinkybių visumą, apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad byloje nėra duomenų apie tai, jog ieškovė būtų siekusi dar ikiteisminėje ginčo stadijoje rasti kompromisą su atsakovu dėl naudojimosi ginčo pastatu tvarkos pakeitimo, o netinkamą atsakovo procesinį elgesį patvirtinančių aplinkybių bylos nagrinėjimo metu nenustatė. Dėl to apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad nėra pagrindo daryti išvadą, jog dėl teismo proceso ir ieškovės susidariusių bylinėjimosi išlaidų yra kaltas išimtinai tik atsakovas, todėl pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą. Taigi tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimą sprendė, vertindami aplinkybes, turinčias reikšmės bylinėjimosi išlaidų paskirstymui, nurodė [CPK 94 straipsnio](#) 1 dalyje ir pirmiau išdėstytuose kasacinio teismo išaiškinimuose, bei jas įvertinę konstatavo, kad jos sudaro pagrindą nurodytą klausimą išspręsti nepriteisiant nė viena šaliai bylinėjimosi išlaidų atlyginimo iš kitos šalies.

21. Ieškovė kasaciniame skunde taip pat teigia, kad teismai, konstatuodami, jog taikos sutarties sąlyga palikti bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą spręsti teismui reiškia šalių atsisakymą nuo bylinėjimosi išlaidų priteisimo nenustatant išlaidų paskirstymo tvarkos, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimo 2019 m. spalio 2 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-274-1075/2019, jog tokia sąlyga reiškia susitarimą, kad bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimas būtų sprendžiamas [CPK](#) nustatyta tvarka, o ne atsisakymą nuo tokių išlaidų paskirstymo. Teisėjų kolegija pažymi, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartyse nėra tokios teismų išvados, kurią esant teigia ieškovė – jog taikos sutarties sąlyga palikti bylinėjimosi išlaidų paskirstymo klausimą spręsti teismui reiškia šalių atsisakymą nuo bylinėjimosi išlaidų priteisimo. Priešingai – teismai ieškovės skundžiamomis nutartimis sprendė šalių taikos sutartimi jiems perduotą klausimą dėl šalių patirtų bylinėjimosi išlaidų paskirstymo.
22. Be to, ieškovė teigia, kad teismams nebuvo teisinio pagrindo taikyti [CPK 94 straipsnio](#) 2 dalies. Teisėjų kolegija pažymi, kad iš pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartyse išdėstytų motyvų matyti, jog teismai netaikė ieškovės nurodomos [CPK 94 straipsnio](#) 2 dalies, o apeliacinės instancijos teismas *expressis verbis* (aiškiais žodžiais, tiesiogiai) pabrėžė, kad taikoma [CPK](#) 94 straipsnio 1 dalis. Pirmiau minėta, kad teismai vertino aplinkybes, nurodė [CPK 94 straipsnio](#) 1 dalyje, kaip turinčias reikšmės bylinėjimosi išlaidų paskirstymui.
23. Likusiais kasacinio skundo argumentais ieškovė nesutinka su teismų nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis, kurių pagrindu teismai nusprendė, kad atsakovas nėra daugiau nei ieškovė atsakingas už kilusį teisminių ginčą ir jį sprendžiant patirtas bylinėjimosi išlaidas. Ieškovė nesutikiną grindžia iš naujo nurodydama ir interpretuodama šalių faktines aplinkybes, kurias jau nustatė ir vertino pirmosios bei apeliacinės instancijos teismai. [CPK 353 straipsnio](#) 1 dalyje nurodyta, kad kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių, taigi, pats tokių faktinių aplinkybių netiria ir nevertina.
24. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad ieškovės kasacinio skundo argumentai nesudaro teisinio pagrindo keisti ar naikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį. Dėl to kasacinis skundas atmestinas, o apeliacinės instancijos teismo nutartis palikta nepakeista ([CPK 346 straipsnis](#), 359 straipsnio 1 dalies 1 punktą ir 3 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo 2020 m. balandžio 23 d. nutartį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai
Davidonienė

Janavičiūtė

Šemas